

Republička stručna komisija za fizikalnu
medicinu i rehabilitaciju i balneoklimatologiju

ZAPISNIK

sa sastanka Republičke stručne komisije za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju i balneoklimatologiju (RSK) Ministarstva zdravlja Srbije koji je održan u prostorijama Instituta za rehabilitaciju u Sokobanjskoj 17, 04. 10. 2011. godine od 11 do 13 sati. Sastanku su prisustvovali Stevan Jović, Stevan Buković, Dragana Krivokapić, Mirjana Albot, Ivana Petronić – Marković, Gordana Devečerski, Milica Lazović, Ranka Krunić – Protić i Vladislava Vesović – Potić. Nikola Sremčević se javio da je na godišnjem odmoru, a Dragica Komnenić i Vesna Simonović nisu u Beogradu (u penziji su). Odsutni, a nisu se javili su bili Branislav Katančević i Miodrag Veljković. Od četrnaest članova RSK sastanku je prisustvovalo više od pola tj. devet članova te je postojala mogućnost punopravnog odlučivanja.

Dnevni red:

1. Rasprava i davanje mišljenja po zahtevu Ministarstva zdravlja na potrebu uključivanja SB za rehabilitaciju Gornja Trepča u ugovaranje sa RZZO posteljnog fonda za rehabilitaciju, a posebno bolesnika obolelih od multiple skleroze,
2. Razno

1. Prof. dr Vladislava Vesović Potić, predsednik RSK, dala je kraći uvod i navela da je Ministarstvo zdravlja Republike Srbije je uputilo Republičkoj komisiji za rehabilitaciju dopis br. 500 – 01- 1007/2011-03 od 29. 07. 2011. godine čiji je predmet: Upućivanje bolesnika na rehabilitaciju u Specijalnu bolnicu "Gornja Trepča", a koji je primljen 08. 08. 2011. godine. Sastanak je prvo bio zakazan za 30. avgust ali je odložen jer se čekao zatraženi izveštaj prof. Popović o osobenostima vode Gornje Trepče, koji je u prilogu ovog izveštaja. Svi učesnici sastanka su pre sastanka dobili dopis Specijalne bolnice "Gornja Trepča" kojim se ova ustanova obratila Ministarstvu zdravlja sa molbom za upućivanje pacijenata na rehabilitaciju u ovu bolnicu na teret sredstava Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje kao i dopis Ministarstva zdravlja u kome se od **Komisije traži da razmotri gore navedeni zahtev Specijalne bolnice "Gornja Trepča" i dostavi mišljenje o opravdanosti ugovaranja usluga iz oblasti fizikalne medicine i rehabilitacije sa ovom privatnom zdravstvenom ustanovom, uzimajući u obzir:**

- **postojeće kapacitete zdravstvenih ustanova u državnoj svojini**
- **indikaciona područja već definisana Uredbom o planu mreže zdravstvenih ustanova i odredbe Pravilnika o medicinskoj rehabilitaciji u stacionarnim zdravstvenim ustanovama specijalizovanim za rehabilitaciju koje se odnose na vrste indikacija, dužinu trajanja, način i postupak kao i upućivanje na medicinsku rehabilitaciju u stacionarne zdravstvene ustanove specijalizovane za rehabilitaciju obolelih i povređenih osiguranih lica Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje.**

Ministarstvo zdravlja posebno traži da Komisija prilikom davanja mišljenja posebno razmotri i dostavi informaciju o tome da li se zdravstvene usluge koje je ponudila Specijalna bolnica "Gornja Trepča" po vrsti i broju mogu obezbediti u okviru postojećih kapaciteta zdravstvenih ustanova iz Plana mreže zdravstvenih ustanova.

Pored dokumenata koja je Ministarstvo uputilo RSK na sastanku je prof. dr Milica Lazović svima dala po primerak Izveštaja koji je sastavila prof dr Gordana Popović. Tom prilikom je detaljno obrazložila svoju podršku davanju pozitivnog mišljenja na traženi zahtev, a posebno na osnovu analize svojstava i dejstva vode Gornje Trepče koja su rađena i ranije, a posebno zbog stalnih izveštaja i izjava bolesnika obolelih od multiple skleroze, o lekovitim dejstvima vode koja je u pitanju.

Prof. Vesović i Lazović su navele u diskusiji da RSK nije nikada pravila razliku između privatnih i državnih lekara – ustanova, a prof Vesović je podsetila da je RSK uz pomoć Ministarstva zdravlja uradila je stručni nadzor u svim ustanovama koje su u posteljnog fondu republike navedene sa posteljama u rehabilitaciji (državne ustanove) kao i u Prolom Banji (privatna ustanova) kojoj je dala pozitivno mišljenje za uključivanje 30 postelja koliko je nekada imala Kuršumlijska Banja (septembar 2009. godine).

Prof. Petronić je insistirala na istim kriterijumima za sve rehabilitacione ustanove kao i obaveznom ispunjenju standarda osoblja što su ostali podržali. Prim dr Albot je posetila na zahtev Ministarstva.

Dr Stevan Buković i Prof. dr Gordana Devečerski su se vrlo pozitivno izjasnili o izveštaju prof. Popović što su podržali i ostali. Dr Krivokapić je postavila pitanje kadrovskog potencijala na šta je odgovorila Prof. dr M. Lazović. Dr Vesović i dr Jović su govorili o ozbiljnosti neurološke rehabilitacije kao i potrebnom broju kadrova za neurološku rehabilitaciju, posebno kad je u pitanju multipla skleroza. Prof. Vesović je dala predlog da Ministarstvo odredi Komisiju koja bi ustanovila osposobljenost ustanove za neurološku rehabilitaciju. Prof. dr Lazović je iznela stav da im je toj ustanovi država dala pravo za rad jer odgovaraju potrebnim kriterijumima i da svakako imaju kadar za održanje 30 postelja tj. bolesnika obolelih od multiple skleroze. U kraćoj razmeni mišljenja dogovoreno je da ako ustanova ima rehabilitacioni tim za obavljanje rehabilitacije bolesnika sa multiplom sklerozom treba biti saglasan da se ustanovi da saglasnost za prijem bolesnika sa ovim oboljenjem u okviru neurološke rehabilitacije i to sa 30 postelja. Poseban akcenat je stavljen na neophodnost obavljanja kompleksnog fiziko-rehabilitacionog tretmana u kome su balneološke procedure samo jedan od modaliteta terapije.

RSK je odlučila da po pitanju Dopisa Ministarstva da sledeći

Zaključak:

Na osnovu Izveštaja o karakteristikama vode koja se koristi u rehabilitaciji obolelih u Specijalnoj bolnici "Gornja Trepča" i ranijih analiza verovatno je da postoji balneološka specifičnost bitna za obolele od multiple skleroze te iz tih razloga RSK zaključuje da je moguće ugovaranje usluga iz oblasti neurološke rehabilitacije i to isključivo bolesnika obolelih od multiple skleroze sa 30 postelja.

2. Razno

Članovi komisije su diskutovali o posteljnog fondu koji je u Planu mreže i naveli da posteljni fond Specijalne bolnice za rehabilitaciju u Vrnjačkoj banji ne bi trebalo računati u postelje rehabilitacije. **RSK podseća Ministarstvo da je ogromna redukcija posteljnog fonda države urađena na račun posteljnog fonda u rehabilitaciji (sa 11000 na 7000 pa 3000), a da je onda država sama (Ministarstvo) povećavala ovaj posteljni fond. U najvećoj redukciji posteljnog fonda na 3000 postelja kako je zahtevalo Ministarstvo zdravlja, učestvovala je RSK i vrlo minuciozno određivala posteljni fond sa osnovnom idejom da ne naštetiti bolesnicima, a da održi postojanje dugo godina razvijanih rehabilitacionih centara – Specijalnih bolnica za rehabilitaciju kao i očuvanje školovanog kadra i brojne opreme, pa samim tim i svoje struke koja je od izuzetnog značaja u svetu. RSK se tom prilikom borila za očuvanje posteljnog fonda rehabilitacije u bolnicama što nije dalo rezultat pa su te postelje ukinute u velikom broju opštih bolnica. U redukciji posteljnog fonda zemlje rehabilitacija je podnela najveći teret, a i omogućila Opštim bolnicama fiktivno smanjenje dužine lečenja.**

Takođe je naznačeno da je rana rehabilitacija u opštim bolnicama zapostavljena, a da su brojna, izuzetno značajna odeljenja rehabilitacije u opštim bolnicama, najnovijim promenama pravilnika, potpuno ukinuta.

Posebno je naznačeno da RSK nije konsultovana kod izrade Pravilnika o ortotsko protetskim sredstvima.

Zatim je naglašeno da u primarnoj zdravstvenoj zaštiti nema dovoljno školskih preventivnih zdravstvenih pregleda i da se mora ponovo definisati uloga fizijatra na ovom nivou zdravstvene zaštite. I dr Krivokapić i dr Petronić dale su primere brojnih zdravstvenih nelogičnosti vezanih za ovu problematiku.

07. 10. 2011.

Zapisnik sastavljala R. Krunić - Protić

**Prof. dr Vladislava Vesović – Potić,
Predsednik Republičke stručne komisije za
fizikalnu medicinu i rehabilitaciju i
balneoklimatologiju**

Prilog

Mišljenje o balneoterapijskoj vrednosti mineralnih voda Prirodnog lečilišta ATOMSKA BANJA DOO GORNJA TREPČA, Specijalna bolnica za rehabilitaciju Gornja Trepča „Gornja Trepča“ u Gornjoj Trepči, i indikacijama za upotrebu

Institut za rehabilitaciju Beograd, ul. Sokobanjska 17, je pravni sledbenik Zavoda za interne bolesti „Dr Vlastimir Godić“ koji od 1970.god. prati fizičko-hemijski sastav mineralnih voda Prirodnog lečilišta Gornja Trepča i daje mišljenje o njihovoj terapijskoj vrednosti i indikacijama za upotrebu.

U dosadašnjoj praksi se redovno, svake 3-4 godine, proveravao fizičko-hemijski sastav mineralnih voda Gornje Trepče i to uglavnom iz bušotine IB 1, (dubine 31m), S1 (dubine 20m), bušotine S2, nazvane Cezijumska, (dubine 44,8m) i česma za piće (Litijumska česma).

Pregledom i kompariranjem svih analiza počev od 1970. pa do 2009.god.kada su rađene poslednje analize zapaža se da su sve vode vrlo slabo mineralizovane (oligomineralne) sa mineralizacijom manjom od 0,5g/l rastvorenih čvrstih materija, da po anjono-katjonskom sastavu i sadržaju gasova pripadaju kategoriji kalcijum-magnezijum –hidrokarbonatnih ili magnezijum-hidrokarbonatnih slabo sulfidnih hipotermi. Sve vode su slabo sulfidne jer sadrže oko 0,5mg/l rastvorenog lekovitog gasa vodonik-sulfida (H₂S).

Temperatura mineralnih voda Gornje Trepče kreće se u rasponu od 24-30°C zbog čega se ubrajaju u hipoterme.

Do osamdesetih godina prošlog veka indikacije za primenu ovih voda bile su uglavnom zapaljenski i degenerativni reumatizam, kako zglobovi, tako i vanzglobni. Međutim, zapaženo je da se u Prirodnom lečilištu G.Trepča leče i bolesnici sa dijagnozama van datih indikacija, što se naročito odnosilo na bolesnike obolele od multiple skleroze (MS). Prilikom posete prim.dr L.Radovanovića, načelnika Službe za balneologiju Zavoda za interne bolesti, ovom lečilištu, 1985.god, tadašnji direktor Lečilišta, dr S.Aleksić, istakao je da je primećeno da kod bolesnika obolelih od MS nakon lečenja u ovom lečilištu dolazi do ne samo subjektivnog, već i objektivnog poboljšanja. Mehanizam dejstva ovih voda nije bio jasan, ali je činjenica bila da je kod ovih bolesnika dolazilo do smanjenja spazma, jačanja mišićne snage, stabilnijeg hoda na dužim relacijama...

Radi utvrđivanja i proširenja indikacija za lečenje u lečilištu G.Trepča i na bolesnike obolele od MS, prim. Radovanović i njegov stručni tim su savetovali da se sprovede studija na većem broju bolesnika u dužem vremenskom periodu u kojoj bi se pratili različiti objektivni parametri kod obolelih od MS tokom balneoterapije, a u kojoj bi učestvovali stručnjaci različitih specijalnosti, u prvom redu neurolozi, potom fizijatri, balneolozi, internisti i drugi.

Tom prilikom je predloženo da se urade i kompletne analize o prisustvu teških metala, cezijuma, rubidijuma i radioaktivnosti u ovim mineralnim vodama. Od tada se navedene analize redovno rade, ali ni u jednom momentu nisu registrovane povišene vrednosti navedenih elemenata kao ni radioaktivnosti.

1989.god. Prirodno lečilište G.Trepča podnelo je izveštaj sa rezultatima projekta „Prilog proučavanju indikacija za primenu mineralnih voda i peloida G.Trepča“ koji su potpisali profesor neurologije na Medicinskom fakultetu u Kragujevcu, dr Miodrag Pantović i dekan Tehičkog fakulteta u Čačku, prof.dr Dragan Golubović.

U projektu je izneto da su u periodu od 1985-1987.god. praćeni efekti balneoterapije mineralnim vodama G.Trepče kod 70 bolesnika obolelih od MS iz Srbije, Slovenije i Italije. Rezultati su pokazali da je većina znakova oboljenja i dalje ostala prisutna, ali sa znacima subjektivnog i objektivnog poboljšanja koji su se karakterisali smanjenjem stepena oduzetosti, pojačanjem snage mišića, smanjenjem spastičnosti, poboljšanjem koordinacije pokreta, produžavanjem sposobnosti dužeg hodanja, smanjenjem

premora, poboljšanjem govora. Zaključak ovog projekta je bio da je neophodno nastaviti pomenuto ispitivanje i sistematsko praćenje većeg broja bolesnika obolelih od MS radi veće validnosti dobijenih rezultata i donošenja realnijeg suda o dejstvu mineralnih voda G.Trepče na ove bolesnike.

Tokom 2009. i 2010. godine, u saradnji sa Institutom za neurologiju KCS ,a pod rukovodstvom Prof. Jelene Drulovic, sprovedeno je opsežno istraživanje pracenja efekata balneofizikalnog tretmana u Specijalnoj bolnici za rehabilitaciju Gornja Trepca, koje je obuhvatilo 151 bolesnika obolelih od Sclerosis multiplex. Bolesnici su pregledani po dolasku u ovu ustanovu i nakon završenog lecenja. Svi su obrađeni po jedinstvenom upitniku: demografski podaci, podaci o bolesti (trajanje, tok, EDSS), podaci o fizikalnom tretmanu. Zamor je procenjivan na KRUPOVOJ SKALI ZAMORA(FSS) a depresija na BECK-ovoj SKALI (BDI), pre i nakon tretmana. Kvalitet života procenjivan na osnovu MSQOL-54 upitnika. Rezultati govore o statistički značajnom smanjenju zamora nakon rehabilitacije u ovoj ustanovi a da je to u korelaciji sa poboljšanjem kvaliteta života a posebno psiholoske dimenzije..

Na osnovu svega navedenog kao i dugogodišnjeg ličnog iskustva u bavljenju balneologijom, smatram da je na poboljšanje kako subjektivnog, tako i objektivnog stanja obolelih od MS posle balneoterapije ovim mineralnim vodama bio presudan uticaj izuzetno povoljne temperature ovih voda koja veoma odgovara ovim bolesnicima. Ove vode nije potrebno zagrevati ili rashladivati što bi dovelo do narušavanja međusobnih odnosa u njihovom anjono-katjonskom sastavu kao i poremećaja u resorpciji lekovitog gasa H₂S i nekih teških metala. Niža temperatura ovih voda je velika prednost u lečenju bolesnika sa MS, obzirom na to da je poznato da je primena toplih kupki kod ovih bolesnika zabranjena jer ubrzavaju proces demijelinizacije nerava.

Sprovođenje hidroterapije u ovim vodama idealne temperature omogućava dobru resorpciju rastvorenog lekovitog gasa H₂S i nekih teških metala koji dospevši u krvotok povoljno utiču na metabolizam ćelija nervnog sistema i potpomažu regeneraciju delimično oštećenih neurona, te tako dovode do poboljšanja stanja ovih bolesnika, kako subjektivnog, tako i objektivnog.

Iz tih razloga smatram da bi se među indikacije za lečenje mineralnim vodama G.Trepče, pod tačkom u kojoj su navedena neurološka oboljenja mogla dodati i multipla skleroza. Naravno, lečenje obih bolesnika moralo bi biti kompleksno i obuhvatalo bi paralelno sprovođenje medikamentozne, balneoterapije i mera fizikalne medicine i rehabilitacije.

U Beogradu, 22. 09. 11. godine

Prof. dr Gordana Popović
Spec.interne medicine, spec.fizikalne medicine i
rehabilitacije, subspecijalista balneoklimatologije